Magdalena Śniadecka-Kotarska

WSPOMNIENIE O PROF. MARII PARADOWSKIEJ (1932-2011)

9 stycznia 2011 r. zmarła w Poznaniu prof. Maria Paradowska etnograf/etnolog całe życie zawodowe związana z Pracownią Archeologii i Etnologii PAN, jej wieloletnia dyrektor (1993-2002), a także redaktor naczelna periodyku *Ethnologia Polona* (2000-2006) (wydawanego przez PAN), autorka ponad 200 artykułów i 19 książek.

Maria Paradowska, o czym starają się nie pamiętać niektórzy badacze, była jednym z pierwszych polskich naukowców zajmujących się przez ponad dwie dekady studiami nad Polonią latynoamerykańską. Była też, u boku Marii Frankowskiej, jednym z organizatorów pierwszych trzech ogólnopolskich seminariów latynoamerykańskich, jakie miały miejsce w okresie lat 60. i 70. XX w. w Poznaniu, Krakowie i Warszawie.

Maria Paradowska była osobą o niezwykłej kulturze osobistej, zawsze elegancka, ciepła, życzliwa wobec młodszych kolegów, z nieodłącznym papierosem w dłoni.

Dociekliwa i rzetelna w swych studiach, niezależna w ocenach i sądach, ale też bardzo uparta. Nigdy nie zabiegała o tani poklask otoczenia i zaszczyty, co dziś tak rzadkie. Nie znosiła też dróg na skróty w nauce, co dziś tak częste, a na co często reagowała gwałtowną i ostrą, ale merytoryczną krytyką. Przez wielu uznawana za twardą, a nawet despotyczną, o co jednak nie tylko się nie obrażała, ale co nawet sama potwierdzała.

Biografia

Maria Paradowska urodziła się 9 czerwca 1932 roku w Poznaniu jako córka lekarza Mariana Szenica i Anieli z domu Sobeckiej. Szkołę podstawową ukończyła w 1945 roku w Krakowie, a liceum w Poznaniu w 1950 roku. W 1953 r. uzyskała dyplom I stopnia Studium z zakresu Historii Kultury Materialnej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Po studiach kilka lat pracowała jako pracownik techniczny na wykopaliskach archeologicznych w Stacji Ostrów Tumski, a po 1956 r. w Radzie Narodowej Miasta Poznania. W 1958 roku wyszła za mąż za inżyniera Ryszarda Paradowskiego i niedługo potem urodziła córkę Katarzynę. Po ukończeniu studiów eksternistycznych II stopnia, uzyskała w 1960 roku stopień magistra etnografii za pracę napisaną pod kierunkiem prof. Józefa Burszty pt. *Bambrzy. Mieszkańcy dawnych wsi okolic Poznania*. Do tej nowatorskiej tematyki powróciła i całkowicie się jej poświeciła w ostatnim etapie swej pracy naukowej po 1996 r.

Praca zawodowa

W 1963 roku prof. Paradowska podjęła pracę w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN w Poznaniu (obecnie Instytut Archeologii i Etnologii), gdzie pracowała nieprzerwanie aż do odejścia na emeryturę w 2003 roku, pełniąc jeszcze do 2006 roku funkcję redaktora naczelnego „Ethnologia Polona". W Instytucie pracowała u boku i pod kierunkiem profesor Marii Frankowskiej, przechodząc kolejne stanowiska od laboranta i asystenta, poprzez adiunkta i docenta do profesora zwyczajnego. W 1969 roku obroniła, napisaną pod kierunkiem prof. Marii Frankowskiej, rozprawę doktorską z zakresu nauk humanistycznych na UAM, pt. *Polskie relacje o Iraku z XIX i XX wieku jako źródło etnograficzne*. W 1977 r. uzyskała tytuł doktora habilitowanego na podstawie książki *Obraz Indian Ameryki Południowej w społeczeństwie polskim XIX wieku*. Docentem była aż do 1989 roku, gdy uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1994 roku – profesora zwyczajnego. W latach 1993-2002 pełniła funkcję kierownika Pracowni Etnologii w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu. Na studiach latynoamerykanistycznych koncentrowała się pomiędzy 1968-1995, a w okresie 1996-2011 na problematyce Bambrów poznańskich realizując kolejno pięć grantów KBN. W roku 2000 zainicjowała bliską współpracę naukową poznańskiego Instytutu PAN z Uniwersytetem w Bambergu.

W okresie pracy w IAE PAN, prof. Maria Paradowska prowadziła także zajęcia dydaktyczne z zakresu historii polskich penetracji etnograficznych na świecie (Instytut Etnologii UAM, 1976-1982) oraz z zakresu historii Polonii latynoamerykańskiej, dziejów i kultury Ameryki Łacińskiej (w okresie 1985-1995).

Po 1995 roku powróciła do swych pierwszych fascynacji, etnologicznych bohaterów pracy magisterskiej – Bambrów. W 1996 r. zawiązała Towarzystwo Bambrów Poznańskich (www.-bambrzy.poznan.pl), którego prezesem pozostała do końca. W związku z niezwykle aktywnym rozwojem działalności Towarzystwa, brała udział w licznych odczytach, wykładach, wywiadach dla prasy i telewizji polskiej oraz niemieckiej, stała się też bohaterką kilku filmów dokumentalnych, poświęconych osadnikom z Bambergu przybyłym w I połowie XVIII wieku do Polski oraz historii ich niezwykle szybkiej polonizacji i ciekawej transformacji tożsamości. Tym zagadnieniom autorka poświęciła pięć książek wydanych w Polsce i Niemczech. W 2000 roku Maria Paradowska rozpoczęła starania o otwarcie społecznego Muzeum Bamberskiego w Poznaniu zakończonych powodzeniem w 2003 roku, którego kierownikiem pozostała aż do śmierci.

Za działalność poświęconą Bambrom otrzymała Maria Paradowska szereg wyróżnień, m.in. w 2009 roku prestiżową Europejską Nagrodę Obywatelską, przyznawaną przez Parlament Europejski za działalność jednoczącą narody. Pomiędzy 2003 a 2010 rokiem prof. Maria Paradowska była też radną Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu z ramienia PO.

Publikacje

Do najważniejszych publikacji zwartych z zakresu studiów nad Polonią południowoamerykańską prof. Marii Paradowskiej zaliczyć należy:

- *Polacy w Ameryce Południowej*, Ossolineum 1977;
- *Śladami Indian. Antologia polskich relacji o Indianach Ameryki Południowej*, Ossolineum 1979;
- *Podróżnicy i emigranci. Szkice z dziejów wychodźstwa polskiego w Ameryce Południowej*, Warszawa 1985;
- *Polacy w Meksyku i Ameryce Środkowej*, Ossolineum 1985;
- *Przyjmij laur zwycięski (Krzysztof Arciszewski)*, Katowice 1987;
- *Wśród Indian i Metysów. Antologia relacji polskich o mieszkańcach Meksyku i Ameryki Środkowej*, Ossolineum 1989;
- *Wkład Polaków w rozwój cywilizacyjno-kulturowy Ameryki Łacińskiej*, Warszawa 1992;
- *Krzysztof Arciszewski – admirał wojsk holenderskich w Brazylii*, Warszawa – Wrocław 2001.